

**LIETUVOS RESPUBLIKOS
CIVILINIO PROCESO KODEKSO 754 STRAIPSNIO, LIETUVOS RESPUBLIKOS
FIZINIŲ ASMENŲ BANKROTO ĮSTATYMO NR. XI-2000 29 STRAIPSNIO IR
LIETUVOS RESPUBLIKOS JURIDINIŲ ASMENŲ NEMOKUMO ĮSTATYMO NR.
XIII-2221 94 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMŲ PROJEKTŲ
AIŠKINAMASIS RAŠTAS**

1. Įstatymų projektų rengimą paskatinusios priežastys, parengtų įstatymų projektų tikslai ir uždaviniai

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 754 straipsnio, Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymo Nr. XI-2000 29 straipsnio ir Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo Nr. XIII-2221 94 straipsnio pakeitimo įstatymų (toliau – Įstatymai) projekto rengimą paskatino dėl esamo teisinio reglamentavimo vaiko išlaikymo išmokas administruojančios institucijos patiriami sunkumai išieškant sumokėtas vaiko išlaikymo išmokas, konkrečiai - įrodant tai, kad šios išmokos yra prilyginamos vaiko išlaikymo išmokoms ir atitinkamai priskiriamos prie pirmąją eilę tenkinamų reikalavimų pagal Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodekso 754 straipsnyje nustatytą reikalavimų patenkinimo eilę. Taip sukuriamos prielaidos situacijai, kuomet skolininko prievolės grąžinti išmokėtas vaiko išlaikymo išmokas priverstiniam įgyvendinimui būtų taikomos mažiau palankios taisyklės negu pagrindinei išlaikymo prievolei.

Lietuvos Respublikos Aukščiausiojo Teismo praktikoje yra nustatyta teisės aiškinimo taisyklė, kad vaiko išlaikymo išmokas administruojančios institucijos reikalavimai yra priskiriami prie pirmos eilės kreditorinių reikalavimų ir yra vaiko išlaikymo išmoka (plg. Lietuvos Respublikos Aukščiausiojo Teismo nutartis civilinėje byloje Nr. e3K-3-55-823/2020). Vis dėlto Įstatymuose nesant aiškios nuostatos ir toliau sukuriamos prielaidos dviprasmiškam šios nuostatos interpretavimui, taip nepagrįstai apsunkinamas išmokų išieškojimo procesas ir sukuriamą papildoma našta išmokas administruojančiai institucijai įrodinėjant savo teisėtą reikalavimą išieškojimo vykdymo procese ar ginant savo teisėtus reikalavimus teisminių procesų metu.

Taigi, nors, kaip minėta, kad teismų praktikoje yra nurodyta, jog vaiko išlaikymo išmokų administratoriaus finansiniai reikalavimai yra priskiriami prie reikalavimų išieškoti išlaikymą, praktikoje tokie vaiko išlaikymo išmokų administratoriaus reikalavimai yra dažnai antstolių nepripažįstami išlaikymo išmokomis taip nepriskiriant jų pirmos eilės reikalavimams, motyvuojant tuo, kad Lietuvos Respublikos Civilinio proceso kodekse nėra nurodyta, jog šie reikalavimai yra priskiriami prie pirmąją eilę tenkinamų reikalavimų. Taipogi ir bankroto byloje, įtraukiant vaiko išmokų išieškojimą administruojančios institucijos reikalavimus prie pirmąją eilę tenkinamų reikalavimų, toks įtraukimas ginčijamas procese suinteresuotų asmenų (pvz. kitų kreditorių fizinio asmens bankroto byloje).

Be kita ko, Lietuvos Respublikos Apeliacinis Teismas, vertindamas Lietuvos Respublikos Įmonių bankroto įstatyme numatytą reikalavimų patenkinimo eilę, nurodė, kad toks eiliškumas, pagal kurį vaiko išlaikymo išmokų reikalavimai yra tenkinami trečiaja eile, prieštarauja bendriesiems teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principams (plg. Lietuvos Respublikos Apeliacinio Teismo 2006 m. kovo 23 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-178/2006, 2009 m. rugpjūčio 13 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 2-894/2009). Nepaisant to, Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymą pakeitusiame Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatyme minėtas neatitikimas teisės principams nėra išspręstas.

2. Įstatymų projektų iniciatoriai ir rengėjai

Įstatymų projektus parengė Seimo narė Laima Nagienė.

3. Dabartinis teisinis įstatymo projektų aptartų teisinių santykių reglamentavimas

Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 754 straipsnio 2 dalyje numatyta, kad pirmąją eilę patenkinami reikalavimai išieškoti išlaikymą ir reikalavimai atlyginti žalą, padarytą suluošinimu ar kitokiu sveikatos sužalojimu, taip pat atsiradusią dėl maitintojo netekimo. Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymo 29 straipsnio 3 dalyje numatyta, kad pirmąją eilę tenkinami šie reikalavimai: darbuotojų reikalavimai, susiję su darbo santykiais; reikalavimai dėl valstybinio socialinio draudimo ir privalomojo sveikatos draudimo įmokų; reikalavimai dėl lėšų vaikui (įvaikiui) išlaikyti (alimentų). Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo 94 straipsnio 2 dalies 1 punkte išskirti pirmąją eilę tenkinami kreditorių reikalavimai, neišskiriant reikalavimų dėl lėšų vaikui (įvaikiui) išlaikyti, taigi, šie reikalavimai priskiriami prie kitų reikalavimų, tenkinamų antrąją eilę. Lietuvos Respublikos Aukščiausiasis Teismas yra pažymėjęs, kad *tais atvejais, kai bankroto byla iškeliamą individualiai (personalinei) įmonei, kuri yra neribotos civilinės atsakomybės juridinis asmuo, tai visi kreditoriai savo finansinius reikalavimus turi pareikšti Lietuvos Respublikos įmonių bankroto įstatymo nustatyta tvarka nepriklausomai nuo to, su kuo – įmone ar jos savininku (savininkais), kaip privačiu fiziniu asmeniu (privačiais fiziniais asmenimis), buvo sudarytas sandoris, iš kurio kyla kreditoriaus reikalavimas. Šią išvadą, be kita ko, lemia individualios įmonės, kaip civilinių teisinių santykių subjekto, atsakomybės už prievoles specifika* (Lietuvos Respublikos Aukščiausiojo Teismo 2006 m. spalio 30 d. nutartis, priimta civilinėje byloje Nr. 3K-3-428/2006). Taigi, nors vadovaujantis Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 754 straipsnio 2 dalimi, reikalavimas mokėti išlaikymą įmonės savininko vaikams vykdymo procese yra tenkinamas pirma eile, pagal Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatymo 94 straipsnį šie reikalavimai būtų priskiriami prie kitų, antrąją eilę tenkinamų, reikalavimų.

4. Naujos teisinio reglamentavimo nuostatos ir kokių teigiamų rezultatų laukiama

Nauju teisiniu reglamentavimu siūloma Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 754 straipsnio 2 dalyje numatyti, kad pirmąją eilę tenkinami ir Vaikų išlaikymo išmokų administratoriaus finansiniai reikalavimai. Taipogi siūloma ir Lietuvos Respublikos fizinių asmenų bankroto įstatymo 29 straipsnio 3 dalies 3 punkte numatyti Vaikų išlaikymo išmokų administratoriaus finansinius reikalavimus kaip vieną iš reikalavimų vaikui išlaikyti. Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatyme siūlyma numatyti, kad neribotos civilinės atsakomybės juridinio asmens likvidavimo atveju reikalavimai dėl lėšų vaikui (įvaikiui) išlaikyti yra tenkinami pirmąją eilę, taipogi nurodant, kad pirmąją eilę tenkinami ir Vaikų išlaikymo išmokų administratoriaus finansiniai reikalavimai.

Toks teisinis reglamentavimas leistų užtikrinti vieną iš teisėkūros principų - teisinio aiškumo principą, kuris reikalauja, kad teisės aktuose nustatytas teisinis reguliavimas būtų, be kita ko, suprantamas, tikslus, aiškus ir nedviprasmiškas. Aiškus teisinis reguliavimas leistų vaiko išlaikymo išmokas administruojančiai institucijai savo teisėtus reikalavimus, administruojant vaiko išlaikymo išmokų išieškojimo procesą, įgyvendinti operatyviai, be papildomų kliūčių ir taupant žmogiškuosius išteklius. Lietuvos Respublikos juridinių asmenų nemokumo įstatyme aiškiai įtvirtinant reikalavimų dėl lėšų vaikui (įvaikiui) išlaikyti priskyrimą prie pirmąją eilę tenkinamų reikalavimų neribotos civilinės atsakomybės juridinio asmens likvidavimo atveju, užtikrinamas teisinio aiškumo principas bei atitiktis bendriesiems teisingumo, protingumo ir sąžiningumo principams.

5. Numatomo teisinio reguliavimo poveikio vertinimo rezultatai, galimos neigiamos priimto įstatymo pasekmės ir kokių priemonių reikėtų imtis, kad tokių pasekmių būtų išvengta

Priėmus teikiamus Įstatymų projektus neigiamų pasekmių nenumatoma.

6. Galima priimtų įstatymų įtaka kriminogeninei situacijai, korupcijai

Įstatymų projektai įtakos kriminogeninei situacijai ir korupcijai neturės.

7. Įstatymų įtaka verslo sąlygoms ir jo plėtrai

Įstatymo projektas įtakos verslo sąlygoms ir jo plėtrai neturi.

8. Ar įstatymo projektas neprieštarauja strateginio lygmens planavimo dokumentams

Neprieštarauja.

9. Įstatymų inkorporavimas į teisinę sistemą, kokius teisės aktus būtina priimti, kokius galiojančius teisės aktus reikia pakeisti ar pripažinti netekusiais galios

Priėmus Įstatymų projektus, kitų įstatymų keisti nereikės.

10. Įstatymų projektų atitikties Lietuvos Respublikos valstybinės kalbos įstatymo ir Lietuvos Respublikos teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimams bei bendrinės lietuvių kalbos normoms, o Įstatymų projektų sąvokos ir jas įvardijantys terminai įvertinti Terminų banko įstatymo ir jo įgyvendinamųjų teisės aktų nustatyta tvarka

Įstatymų projektai parengti laikantis Valstybinės kalbos įstatymo ir Teisėkūros pagrindų įstatymo reikalavimų ir atitinka bendrinės lietuvių kalbos normas.

11. Įstatymų projektų atitikimas Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos teisei

Įstatymų projektų nuostatos Europos žmogaus teisių ir pagrindinių laisvių apsaugos konvencijos nuostatomis ir Europos Sąjungos dokumentams neprieštarauja.

12. Įstatymui įgyvendinti reikalingi įgyvendinamieji teisės aktai, šių aktų rengėjai

Įstatymui įgyvendinti įgyvendinamųjų teisės aktų nereikės.

13. Kiek valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų prireiks įstatymams įgyvendinti, ar bus galima sutaupyti (pateikiami prognozuojami rodikliai einamaisiais ir artimiausiais 3 biudžetiniais metais)

Įstatymui įgyvendinti valstybės, savivaldybių biudžetų ir kitų valstybės įsteigtų fondų lėšų neprireiks.

14. Projektų rengimo metu gauti specialistų vertinimai ir išvados

Įstatymo projekto rengimo metu gauti specialistų vertinimų ir išvadų nereikės.

15. Reikšminiai įstatymo projektų žodžiai

Įstatymų projektų reikšminiai žodžiai, kurių reikia šiam projektui įtraukti į kompiuterinę paieškos sistemą, įskaitant reikšminius žodžius pagal Europos žodyną Eurovoc:

Reikalavimų tenkinimo eilė, vaiko išlaikymo išmokos, vaiko išlaikymo išmokas administruojanti institucija, pirmąja eile tenkinami reikalavimai;

16. Kiti, iniciatorių nuomone, reikalingi pagrindimai ir paaiškinimai

Papildomų paaiškinimų nėra.

Seimo narė

Laima Nagienė